תלמוד בבלי · אחרונים · מראית העין · סדר נזיקין

מראית העין על בבא בתרא

רבי חיים יוסף דוד אזולאי [החיד"א]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מראית העין על בבא בתרא

רבי חיים יוסף דוד אזולאי [החיד"א]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מראית-העין-על-בבא-בתרא/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ג. 4
דף י: 4
דף טז. 5
דף עא. 5
דף קט: 5
דף קכג. 5
דף קכג: 6
דף קלו: 6
דף קמא. 6
דף קמו. 7
דף קמט. 8
דף קנא. 8
דף קנח: 8
דף קנט. 8
דף קסד: 9

דף ג.

גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון וכו' חד אמר בבנין וכו'. והגם דלפי זה האחרון הוא על בית שני אין קפידא דכתיב אחרון כמו שכתבתי אני עני בחומת אנך סוף חגי משם הרב מהר"ש עדני ז"ל וכן כתב הרשב"א ז"ל בשו"ת חלק רביעי אשר נדפס עתה מחדש בסימן קפ"ז ע"ש:

דף י:

אמר רבי אבהו אמר משה לפני הקב"ה במה תרומם קרן ישראל א"ל בכי תשא. פירש"י ז"ל קח מהם כופר לצדקה. אפשר במ"ש לקמן דשקולה צדקה ככל המצות וז"ש במה תרום קרן ישראל דאיך יתכן שיקיימו תרי"ג מצות וא"ל בכי תשא דצדקה הוי ככל המצות וכן תשא את ראש בני ישראל ר"ת גימטריא תרי"ג:

ועוד אפשר לרמוז ונקדים מ"ש הרב עיר וקדיש בספר אספקלריא המאירה פרשת בא דכשהקדושה וסט"א שוים אז הסט"א לוקחת מהקדושה וא"ה שולטים בישראל ח"ו. והנה גבלת עמים הוא כחשבון בני ישראל חסר ח' ואם ישראל עושים רצונו של מקום ומיחדים שם הוי"ה אדני שהם ח' אותיות אז ח' אלו יתוספו על בני ישראל והם תרי"א גימטריא תורה וגבר ישראל. אמנם אם ח"ו ישראל אינם מיחדים הוי"ה אדני. אז נשאר מספר בני ישראל תר"ג וגורם כי גבלות עמים יעלו תר"ג עם האותיות בגימטריא של בני ישראל וחס ושלום הסט"א והקדושה שוים ושולטים על ישראל זהו תורף דברי הרב ז"ל בקצור והוא הוסיף לבאר כמה ענינים. ועתה אומר דאפשר להרחיב הקדמה זו באופן זה כי כשישראל עושים צדקה מיחדים שם הוי"ה אדנ"י שבהם ח' אותיות ויתוספו על בני ישראל ויהיו תרי"א ואז א"ה אינם שולטים בישראל. ואפשר שזה טעם מ"ש בש"ס לעיל שקולה צדקה כנגד כל המצות דבעשיית הצדקה יאירו ויתייחדו שם אדני עם הוי"ה ובהם ח' אותיות ושני כוללים לב' שמות הם תרי"ג עם חשבון בני ישראל ואהניא צדקה להגביר בני ישראל וגבלת עמים ירדו לצערים. וביחוד ח' אותיות עם בני ישראל גימטריא תורה ולכן היא שקולה ככל התורה ואפשר שזה טעם דאין עבירה מכבה צדקה כמו התורה דע"י צדקה בני ישראל עם ח' אותיות גימטריא תורה. ויכון מאד דרמוז קב"ה ושכינתיה כי צדקה רומז למ' ותורה לקב"ה:

וזה טעם מה שאמרו בשבת אין ירושלם נפדית אלא בצדקה דעל ידי הצדקה מיחדים השם וח' אותיות יתוספו על בני ישראל גימטריא תורה לבטל פ' ופ' וישפלו גבלות עמים:

ואפשר דזו שאלת משה רבינו ע"ה במה תרום קרן ישראל שלא יהיה שוה גבלת עמים

למספר בני ישראל א"ל בכי תשא שיעשו צדקה ליחד שם הוי"ה אדני ויתוספו ח' אותיות על בני ישראל ויהיה גימטריא תורה ובזה יושפלו גבלת עמים ור"ת תשא את ראש בני ישראל גימטריא תרי"ג שהם כמספר בני ישראל וח' אותיות דשם הוי"ה אדני וב' כוללים גימטריא תרי"ג:

דף טז.

אמרר רבי לוי שטן ופנינה לשם שמים נתכוונו וכו' דילמא מינשי רחימותא דאברהם וכו'. הקשה הר"י פינטו ז"ל לתנאי דסברי דאיוב מישראל אטו בשביל זה ישכח אהבתו של אברהם. ואפשר כי הנה איוב גלגול תרח והרב הגאון בעל ברכת הזבח בדרושים בספר ברכת שמואל הביא מרז"ל דאלמלא איוב לא קרא תגר על היסורין היו אומרים אלהי איוב ופירוש הר' ז"ל שהיה תרח ור"ת איוב הוא אברהם יצחק ויעקב בניו ע"ש באורך. ואפשר דז"ש מינשי רחימותא דאברהם דבמקום אלהי אברהם יאמרו אלהי איוב מגן איוב ודוק כי קצרתי:

בקש איוב לפטור את כל העולם כלו מן הדין וכו'. עיין מה שכתבתי בעניותי בקונטריס זה בברכות על דף י"ז בס"ד ע"ש באורך:

דף עא.

אע"ג דאמור רבנן הקונה שני אילנות בתוך של חבירו וכו'. עיין מה שכתב בסוגיא זו הרשב"א ז"ל בשו"ת חלק ד' הנדפס עתה מקרוב בסימן מ"ה ע"ש באורך:

דף קט:

אהרן שנשא בת עמינדב וכו'. בפתח עינים במאמר זה הבאתי הקדמה דאליהו הנביא זכור לטוב היה מתחילה מלאך וכו' ע"ש ושוב מצאתי שרש ההקדמה בילקוט ראובני על פסוק נעשה אדם שכתבה משם ספר הפרדס ורמוזה הקדמה זו בזהר הקדוש גם כן:

דף קכג.

בעא מיניה ר' חלבו מרשב"נ מה ראה יעקב שנטל בכורה מראובן וכו' לבעה"ב שגדל יתום וכו'. כתב הרב מהרש"א ז"ל בחידושי אגדות לימים העשיר היתום מהכא משמע דלא נתנה בכורה ליוסף עד אחר שכלכלו במצרים וקשה דאמרו פ"ק דברכות אע"ג דבע"כ שקליה וכו' מוכח דקודם מכירת יוסף נתנה לו הבכורה וכו' ולמסקנא דהכא ניחא עכ"ד:

וראיתי בספר בן פורת יוסף על ההפטרות שנזדמן עתה לידי ואשו"ר ברהטי"ם אגב ריהטא שהקשה בהפטרת תצא בהגהת שיח יצחק דבברכות הוא רבי אלעזר ואיהו אמר הכא שמתנותיה ארוכות ופירש רשב"ם אליבא דרבי אלעזר לא אשכחן דקדמה לאה ברחמים אלא אליבא דרבא ואם כן לשיטתו לא אמרינן כמסקנא דהכא ואיך כתב מהרש"א ולמסקנא דהכא ניחא וצ"ע עכ"ל. ונראה דל"ק דלכ"ע מ"ש לבעה"ב שגדל יתום בתוך ביתו כבר נדחה וצ"ל כמ"ש ר' יונתן דלאה קדמתה וצניעות רחל וזה אמת ורבי אלעזר מודה בזה אלא דדריש רכות ארוכות. ואפשר דמפסוק כי שנואה לאה מפיק לה והכי הויא מסקנא לכ"ע ושפיר כתב מהרש"א ז"ל:

ודע דבעין יעקב דפוס פרופס כתנות אור הביא דברי הר"ם בן הרב קיקיון דיונה בענין תאומות נולדו עם כל שבט ועמ"ש בקונטריס דבש לפי מערכת תיו אות ל"ג בס"ד:

מכלל דעד השתא לאו לאה הואי. הקשה הראב"ד ז"ל בספר בעלי הנפש דאם כן ח"ו ראובן הוא בן תמורה ותירץ ע"ש ומצאתי לחד מרבוואתא קמאי בספר קלף כ"י דהכל תלוי באשה דאם האשה כיונה לש"ש וטהרה רעיוני' מאד אינו נקרא בן תמורה זהת"ד בקצור. ואפשר שזה כיונה לאה שקראה לבנה ראובן כלומר ראו בן צדיק וחסיד שאני נזדרזתי מאד לכוין לש"ש וכבר כתבנו זה בכמה מקומות:

דף קכג:

ראה יעקב שאין זרעו של עשו וכו'. עמ"ש בקונטריס אהבת דוד דרוש י"ד דשם הבאתי מדרש ר' תנחומא דיהודה יש לו כח זה ושם הארכתי בס"ד:

אין זרעו של עשו נמסר אלא ביד זרעו של יוסף וכו'. אפשר לומר דהטעם דיוסף תקן יסוד והוא בחינת יסוד ויסוד נקרא שלום ומבטל עשו שהוא גימטריא שלום יבא שלום ויבטל עשו ובדרושים הארכתי:

דף קלו:

סד"א כל לגבי נפשיה אפילו במקום בריה וכו'. המגיה בשו"ת מהר"י מברונא סימן קצ"ח תמה עלי אני הצעיר מסוגיא זו על מ"ש במדבר קדמות עש"ב. ואני בעניי השבתי על דבריו בחומת אנך פרשת קדושים ע"ש באורך ודוק הטב:

דף קמא.

בת היתה לו ובכל שמה. כתבו התוספות וא"ת למה לא השיאה ליצחק למ"ד גוי מותר באחותו וכו' ע"ש והמפרשים תירצו דאברהם אע"ה קיים כל התורה כלה ומ"ה לא השיא

ליצחק אחותו דאסורה לפי התורה:

ועל פי זה שמעתי שפירשו מאי דתנן סוף קדושין שהתורה נותנת לו אחרית ותקוה בזקנותו וכן הוא אומר באברהם אבינו וה' ברך את אברהם בכל מצינו שקיים אברהם אבינו את כל התורה עד שלא נתנה שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וכו' וצריך להבין מאי דקאמר מצינו שקיים אברהם אבינו וכו' מה מציאה זו ומאי שיאטא השתא למציאה זו. ופירשו דהנה בתחילה אמר דהתורה נותנת לאדם אחרית וזקנה טובה ומייתי מאברהם אבינו ע"ה דכתיב ואברהם זקן שהיה זקן ויושב בישיבה ועוסק בתורה וכתיב ואברהם זקן וכו' ברך את אברהם בכל אלמא התורה מברכת לבעלה בזקנותו. והשתא קשיתיה דמהיכא יליף מהאי קרא ודילמא דהאי קרא בא ללמד דאברהם אבינו שמר התורה דהגם דה' בירך את אברהם בכל שנתן לו בת עם כל זה לא השיאה ליצחק אף דגוי מותר באחותו ויאמר אל עבדו וכו' דאברהם שמר התורה כלה ולא רצה להשיא בנו עם אחותו ואם כן האי קרא אינו כפשוטו. לזה גמר אומר התנא מצינו שעשה אברהם אבינו ע"ה את כל התורה שנאמר עקב אשר שמע וכו' ומאחר שכן מאי דכתיב וה' ברך את אברהם בכל הוא כפשוטו דהתורה נותנת לו אחרית ותקוה בזקנותו. ולא אצטריך לאשמועינן שלא השיא בכל ליצחק דכבר ידענו שקיים כל התורה בכללותיה ופרטותיה ובודאי שמזה נודע דלא השיא בתו ליצחק דבדיני ישראל היו אסורים ושפיר יליף שהתורה נותנת אחרית טוב בזקנותו כפשט הכתוב וה' ברך את אברהם בכל זהו תורף דבריהם ונכונים הם:

דף קמו.

ואמר ריב"ל כל ימי עני וכו' כדשמואל וכו'. פירש רש"י ז"ל כולה רבי יהושע קאמר לה ומבואר שכונתו ז"ל דריב"ל מר ניהו קאמר והאיכא שבתות ואיהו מפרק לה כדשמואל. דאע"ג דריב"ל הוזכר בסוף המשנה ואילו שמואל הוא אמורא אליבא דכ"ע. מ"מ שמואל היה גדול בימי רבי והוה מצטער למסמכיה וכמ"ש פרק הפועלים וא"כ א"ש דריב"ל אמר משמו שינוי וסת וכו' דשמואל היה גדול וחשוב בימי רבי ואמר ריב"ל משמו וזה הודיענו רש"י ז"ל באומרו כולה רבי יהושע קאמר לה ופשוט:

ולא אכחד דמ"ש בש"ס בכתובות דף ק"י ע"ב כתוב בספר בן סירא כל ימי עני רעים והאיכא שבתות וימים טובים כדשמואל וכו' אינו מתישב חדא דכל ימי עני רעים הוא פסוק ומה שהוסיף בן סירא הוא אף לילות כדמייתי התם בסמוך והכא בשמעתין ומ"ש והאיכא שבתות וכו' כדשמואל הם דברי ריב"ל כמ"ש בש"ס בשמעתין ופרק חלק דף

ק"א. והנה בשיטה מקובצת כתובות שם כתב משם רש"י ז"ל במהדורא קמא וז"ל ה"ג כתוב בספר בן סירא כל ימי עני רעים והא איכא שבתות וימים טובים כדשמואל וכו' עכ"ל הנך רואה דמקיים נסחת הש"ס דקמן ויש לישב:

דף קמט.

ולודי איסור וכו'. כתב הרמ"ה ז"ל בפסקיו הנדפסים מחדש דה"ה לענין מילי דלא מיקנו במתנה כגון דבר שלא בא לעולם ודבר שאינו ברשותו כגון מלוה אע"ג דלא מיקנו במתנה מיקנו בהודאה עכ"ל. ובסוף הספר בשיורי שיטה מקובצת כתב בשמעתין בשם תוספי הרא"ש ז"ל שתקנת חכמים שתועיל הודאה כמו קנין סודר או משיכה עכ"ל. ואני בעניי בברכי יוסף ח"מ סימן מ' הבאתי פלוגתא דרבוואתא על זה ודקדקתי על הרשב"ץ בתשובה בח"א סימן קנ"ב ובח"ג סימן שי"ט שכתב דדעת כל הראשונים דלא מהניא הודאה אלא בש"מ ואין חולק ע"ש דהרי הדבר מחלקת הראשונים כמ"ש שם. וכל קבל דנא יש לדקדק על הגאון מהר"ר צבי ז"ל בתשובה סימן ט"ז דפשיטא ליה טובא דהודאה קונה ואיך לא זכר דהוי פלוגתא דרבוואתא. וגם מדברי הרא"ש הנזכר שכתב דתקנת חכמים היא יש להעיר עמ"ש מהר"י אלפאנדארי ז"ל במוצל מאש סימן יו"ד דנראה דסבר דבהודאה קני מדאורייתא וכבר אני בעניי הארכתי בזה שם בברכי יוסף בס"ד:

דף קנא.

איבעיא להו ס"ת מאי וכו'. עמ"ש אני הדל בסוגיא זו ובמ"ש הראשונים ואחרונים בקונטריס חיים שאל חלק ב' דף ל"ה בס"ד ע"ש:

דף קנח:

אמר רבי שמלאי עדא אמרה בן עזאי תלמיד חבר דרבי עקיבא הוה דקאמר שבאת לחלוק וכו'. וכי האי גוונא אמרו פרק תפלת השחר דף כ"ז דרבי ירמיה בר אבא תלמיד חבר דרב הוה דקאמר ליה מי בדלת ולא א"ל מי בדיל מר ע"ש:

דף קנט.

היה יודע לו עדות וכו'. עיין מה שרמזתי בפתח עינים ועמ"ש בקונטריס יוסף אומץ סימן נ"ח דף מ"ז ע"ב בס"ד:

דף קסד:

כמה מיושר כתב זה. עמ"ש אני בעניי בפתח עינים ועיין בכסא דוד בסופו דף קל"ד ע"ד. ומה שכתבתי שם תימא על מהרש"א ז"ל אינו תימא אלא הרגשה דלא הזכיר סברת הרמב"ם דהא דלא יספר טובתו היינו בפני שנאיו וכמ"ש בהלכות דעות וכן כתב בפירוש המשנה סוף פ"ק דאבות. ויש קצת הרגשה על מהרש"א דמזכיר פירוש הרמב"ם לאבות ולא מייתי דעת הרמב"ם בזה חנני ה' ורחם עלי כי עמך מקור **חיים**: